

Tuohityöt

Esittänyt
Kaarlo Kallio

Kansanvalistusseuran
Käsitteollisuuskirjasto N:o 15
koostettu SKS:n kirjaston kokoelmista

117362

KÄSITEOLLISUUSKIRJASTO N:o 15
TOIMITTAJA LAURI MÄKINEN

Tuohityöt

Esittänyt
Kaarlo Kallio

51 kuvaa

Helsingissä 1915
Kansanvalistusseura

Sisälllys:

	Siv.
Alkusanat	3
I. Historiallinen katsaus	5
II. Työaseet	7
III. Tuohen otto ja säilytys	11
1. Levytuohen irrottaminen	12
2. Tanon ottaminen	15
IV. Tuohityöt	17
1. Levytöitä	17
2. Soittimia	21
3. Rasiatöitä	24
4. Punontatöitä	30
Tanon syrjääminen	30
Kopsa	31
Kontti	34
Tuppi	38
Tasasyrjäinen vyö	40
Virsu	41
Hokkasyrjäinen vyö	42
Tuohiköysi	43
V. Tuohi-esineiden värjäys ja maalaus	45
Loppusanat	46

Alkusanat.

*Ammoisista ajoista alkaen lienee tuohi ollut välttämättö-
mimpiä tarveaineita ihmisen taloudessa, sillä verrattain suuren
hartsipitoisuutensa vuoksi se on sangen kestävää lahomista
vastaan. Kun se sitäpaitsi on taipuisaa ja vettä läpäise-
mätöntä, niin ei ole lainkaan kummeksittava, että sillä
entisajan verraten kehittymättömissä oloissa oli tuo lakea käy-
töntönsä. Puhumatta tuohen merkityksestä kattamis- ja vuo-
raamisaineena, valmistettiin siitä myös jalkineita sekä astioita
mitä monipuolisimpia tarkoituksia varten.*

*Kehityksen astuessa voittokulkuaan ja yhä lisääntyvän teh-
dasteollisuuden sivuuttaessa käsiteollisuuttamme, havaitsimme
tuohityötaidonkin vähitellen katoavan kansamme keskuudesta.
Osaltaan on ehkä tuohityön häviämiseen vaikuttanut uudempi
metsänhoidollinen näkökanta. On näet sanottu, että tuohen
ottaminen vahingoittaa koivumetsiämme ja että sitä on niin-
muodoin vältettävä. Tulee kuitenkin muistaa, että meidän
maassamme vuosittain hakataan suuret määrät koivuja, joista
vähän ennen kaatoa ja kaadon aikaan voitaisiin ilman muuta
ottaa tuohi käsiteollisuutta varten, vahingoittamatta silloin
puuainetta, olipa se aijottu jalostettavaksi tavalla tai toisella.
Jos senlisäksi tuohi irroitetaan ludalla, kuten tanotuohi tavalli-
sesti, vikuuttaa tuohen ottaminen puuta vähemmässä määrässä,
voipa poisotetun tilalle vielä kasvaa uusi tuohi. On myöskin
seutuja, joissa koivut kasvavat yksitellen siellä täällä, muo-
dostamatta varsinaisia koivumetsiköitä ja ne niin ollen useim-
massa tapauksessa jäävät polttopuuksi muiden lehtipuiden*

ohella. Jäänee siis kysymyksenalaiseksi, voidaanko tuohenottamista kieltää tällaisista metsiköistä, koska pienemmät viat polttopuissa merkitsevät vähemmän.

Ryhdyttäessä kotiteollisuutta maassamme tämän vuosisadan alussa uusimaan joutui myöskin tuohityö asiaa harrastavain huomion esineeksi. Suurinta huomiota tuohen käsittelyn käytännöllisiin sekä kauneudellisiin puoliin kiinnitti Yrjö Blomstedt saaden aikaan Keski-Suomessa aivan uuden heräämisen tämän työn alalla.

Tämä kansamme kotiteollisuusväestä innokkain oli lupautunut myöskin tähän kirjasarjaan liittyväksi esittämään kokemuksiaan tällä työ-alalla. Hänen odottamattoman kuolemansa vuoksi on tämä tehtävä jäänyt toisiin käsiin.

Ottaen huomioon tuohityön arkaluontoisen suhteen metsäin kasvattajain pyrkimyksiin, olemme teettäneet melkoisimman osan sitä esitystä, joka koskee tuohen hankintaa sekä sillä punontaa metsätyönjohtaja Aug. Mäkeläisellä. Esitys levytyöstä, kuten teoksen yhdenmukainen järjestelykin, on ollut opettaja K. Kallion osalla. Lisätietoja Keski-Suomen tuohityöoloista ovat antaneet opettajat S. Ryyänen ja varsinkin Eino Leinonen.

Toivottavaa olisi, että tämän kirjasen avulla tuohityöhön saataisiin uutta innostusta kaikkien kotiteollisuusyhdistystemme alueilla. Kansakouluissa, joissa tuohitöitä näistä puolin alettaneet välisarjoina kokeilla, toivomme tästä opasta myös olevan hyötyä.

Helsingissä helmikuulla 1915.

Lauri Mäkinen.

I. Historiallinen katsaus.

Ammoisista ajoista asti ovat esi-isämme käyttäneet koivun valkeata kuorta, tuohta, tarpeisiinsa. Siitä he ovat valmistaneet monia jokapäiväisessä elämässä tarvittavia esineitä. Runotarkin on tähän seikkaan kiinnittänyt huomiotaan. Niinpä eräässä Kalevalan kauniimmista runoista, »*Koivun itkussa*», valittelee koivu vaivojaan m. m. seuraavalla tavalla:

»Osalliset, onnelliset
Tuota toivovat alati:
Kesän kaunihin tulevan,
Suven suuren lämpiävän;
Toisinpa minä typerä,
Minä vaivainen varoan:
Kuoreni kolottavaksi,
Lehtivarvat vietäväksi. — —
Paimenet pahat kesällä,
Vievät vyöni valkeaisen,
Ken lipiksi, ken tupeksi,
Kenpä marjatuohiseksi.»

(Kalevala 44: 105—112, 119—122)

Viisaana tietomiehenä ja tarkkana olojen tuntijana Väinämöinen lohduttelee koivua sanoen:

»Elä itke, puu vihanta,
Vesa lehti vierettele,
Vyöhyt valkea valita!

Saat sinä olevan onnen,
 Elon uuen armahamman;
 Kohta itkenet ilosta,
 Riemusta remahutellet.»

(Kalevala 44: 160—166.)

Syystä kyllä koivu valittaa valkean vyönsä kadottamista, mutta — kenellekäs ei niin kävisi? Suurena lohdutuksena koivulle on sen tuohen muodostuminen ihmiskäsissä »entistä ehommaksi», moniksi pieniksi, sieviksi, hauskannäköisiksi, taloudessa tarvittaviksi esineiksi.

Tuohen käyttö entisaikaan oli hyvin yleinen. Sitä käytettiin moniin sellaisiin tarkoituksiin, joihin nykyään käytetään paperia. Tuohilevyistä taivutettiin marjatuokkoset ja seulat; tuohen kaistaleista punottiin koppia, suolatolkeja, jauhovakkoja ja kannellisia koropaita. Tuohilevyistä tehtiin puupohjaisia vakkoja ja rasioita, jotka somistettiin leikkauksilla ja painetuilla koristeilla. Vanhaan aikaan käytettiin tuohisia keittoastioitakin, ja vielä tänä päivänä kuuluvat monet Suomen sukuiset kansat ja Ruotsin suomalaismetsissä asuvat suomalaiset keittävän tuokkosissa keitoksensa. Tuohia ei käytetty ainoastaan edellämäinnettuihin esineisiin. Siitä valmistettiin myös tuppia, kontteja, juomansäilytysastioita, paimentorvia, jalkineita, kivestenpäällyksiä, pesuvihkoja, kovasimenkannattajia, jopa köysiäkin, joita käytettiin etenkin nuottaköysinä. — Tuohilevyjä päällekkäin suomukseen asettamalla valmistettiin tuohikattoja, jotka olivat hyvin vedenpitäviä ja kauan aikaa kestäviä.

Runsas oli siis tuohen käyttö entisaikaan. Paljon on se siitä vähentynyt, sillä varsin vähän tuohiesineitä nykyään valmistetaan. Monissa paikoissa on niiden tekotapa jo kokonaan unhotettu. Niin ei kuitenkaan saisi yleisesti käydä. Tuohitöiden valmistus on kansamme vanhimpia teollisuuslajeja. Se ei saa unholaan joutua, vaan se on eloon jälleen herätettävä. Tuohiesineiden valmistus on saatava

yleisemmäksi ja kansamme kätevyys tälläkin alalla kehitettävä. Joka-aikaisessa käytännössä tarvittavia esineitä on muiden töiden lomassa ryhdyttävä valmistamaan. Saattaapa tästä kehittyä tuottava käsiteollisuuden haara, tuohiesineitä kun ruvetaan ammattimaisesti, kauppaa varten valmistamaan.

Vanhoilta ajoilta tunnettuna, kansallisena työnä, soveltuu yksinkertainen ja pienehkö tuohityö erittäin hyvin kansakoulun käsityönopetuksessa sivusarjana käytäntöön otettavaksi, varsinkin sellaisissa paikoissa, missä tuohen saanti ei kohtaa vaikeuksia.

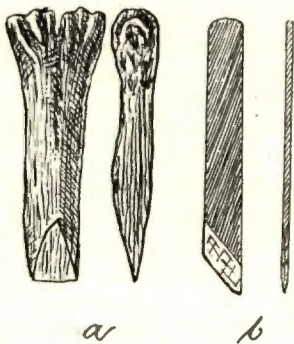
Näitä edellämainittuja tarkoituksia silmälläpitäen on tämä vaatimaton ja lyhyt opas kirjoitettu. Tässä esitetään ainoastaan yleisimpiä, kansan varhaisempina aikoina keksimiä, valmistamia ja käyttämiä tuohiesineitä. Lopussa on kuvattuna joukko nykyaikaisia, hauskoja ja miellyttäviä pikku-esineitä, joita kuvien johdolla voi ken hyvänsä valmistaa ja kätevä tekijä itse sommitella lisää uusia muotoja ja aiheita.

Jospa tämä kirjanen herättäisi intoa, halua ja toimeliaisuutta, vaikkapa vaan muutamissakin, työskentelemään tällä alalla, niin kirjaseen tekijän tarkoitus olisi silläkin saavutettu.

II. Työaseet.

Työaseet, joita tuohityössä tarvitaan, ovat mitä yksinkertaisimmat ja helposti jokaisen saatavissa. Tärkeimmät niistä ovat: veitsi, luta eli lusa, koirasimet, lasta, harppi ja sakset.

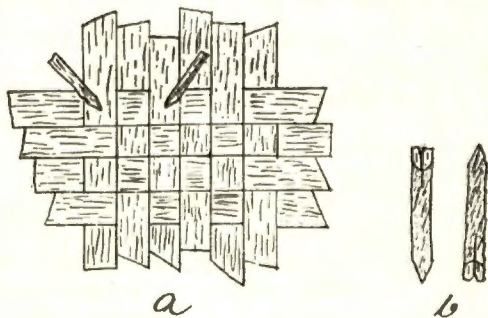
Veitsen, jota tuohityössä halutaan käyttää, sopii olla tavallinen terävä ja ohutteräinen puukkoveitsi. Muuten voidaan tarpeen sattuessa tuohiveitsenä käyttää tukevaniskaista linkkuveistäkin, vaikkei sillä yleensä olekaan sitä vakavuutta, mikä on kiinteäpäisellä puukolla.

Kuva 1. Luta.

Luta eli kuorimislasta valmistettiin ennen tavallisesti eläinten raajaluista, kuva 1 a, mutta voidaan luta tehdä myöskin kovasta puusta tai metallista. Sitä käytetään tuohen irrottamiseen puusta ja muodostetaan se useimmiten taltan terää muistuttavaksi tylsäksi työaseeksi. Usein valmistetaan luta metsässä tilapäistä tarvetta varten joko kovasta katajasta, kuusen oksasta t. m. s. Parasta kuitenkin on valmistaa luta

metallista, esim. teräskiskosta, joka tahkolla tai viilalla teroitetaan ei teräväksi, vaan n. s. palolle. Tämän kirjoittaja on menestyksellä käyttänyt lutaa, joka on metallista muodostettu sen tapaiseksi, kuin kuvasta 1 b nähdään.

Kuva 2. Koirasin.

Koirasimella eli koirastimilla tarkoitetaan eräänlaisia pihtejä, jotka sovitetaan pidättämään tuohisiisnoja (tuohiliuskoja eli vöitä, joista kudotaan) määrättyssä asennossa. Ne tehdään tavallisesti jostain sitkeärakenteisesta lehti-

puun oksasta, useimmin pihlajasta tai koi-
vusta, siten, että katkotaan tuohen vahvu-
teen ja työn laatuun katsoen noin 4—8 cm
pituisia ja 0,5—1,5 cm vahvuisia kappa-
leita, jotka suistetaan joko molemmista
päistä, kuva 2 b, tai vaan toisesta päästä
teräväksi, jonka jälkeen teroitettuun pää-
hän muodostetaan rako halkaisemalla se pa-
rin kolmen sentimetrin pituudelta. Kuvasta
2 nähdään tällaisia koirasimia samoinkuin
sekä, miten niitä tuohityössä käytetään.

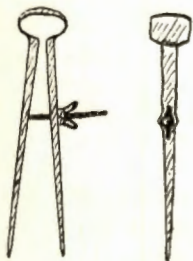
Lastaa, kuva 3, tarvitaan pääasiallisimmin
parsiessa, jolloin sillä raotetaan tuohikudosta sitä mukaa,
kuin tuohisiisnaa tahdotaan kuljettaa kehällä olevan ku-
doksen lomissa. Lasta tehdään yleensä kovasta ja liukkaasta
puusta ja muodostetaan se toisinaan käyräksi, jotta se mu-
kavammin soveltuisi käytettäväksi kuperissa kohdissa.

Harppia tanotyöntekijät ehkä harvemmin käyttävät,
mutta koska tuohityökin edellyttää huolellisuutta ollakseen
siistinnäköistä, emme saata olla huomioonottamatta harp-
pia, jolla tuohisiisnojen leveys voidaan järjestää. Tanoa
syrjätyessä sopii näet harpilla silloin tällöin varmentaa tuohi-
siisnan leveyttä ja samalla totuttaa silmää pitämään levey-
den yhdensuuruisena. Kuvasta 4 näemme eräänlaisen
jousiharpin, joka ruuvattavan mutterin avulla on helposti
asetettavissa. Tällainen harppi pysyy
määrätyssä asennossa ilman suurempaa
varovaisuutta ja tulee työ sitä käyttäen
mallikelpoista ja sujuu mielestäni jou-
tuisammin, kun aina on käsillä varma
mitta, johon pikaisesti voidaan tuohen
leveyttä verrata.

Tanoa eli tuohisiisnaa tasasoukaksi tai
joskus kavennetuksi, esim. tupessa, lei-
katessa sopii parhaiten käyttää vahva-
rakenteisia saksia, joilla työ käy nopeasti

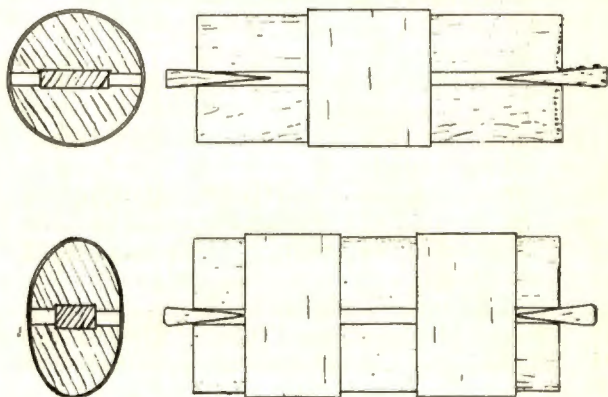
Kuva 3. Lasta.

Kuva 4. Harppi.

ja tulee samalla siistiä ja hyvää. Levyttöissäkin saksien käyttö lisää työn joutuisuutta ja siisteyttä. Jos suurempia määriä tarvitsee tasasoukkaa tuohisiisnaa, niin pitäisi olla pahvin leikkauskoneen tapainen laite, jolla kaikki tuohikaistaleet tulevat täsmällisesti yhtä leveitä ja työ käy nopeaan.

Rasioita, sekä ympyrä- että soikiomuotoisia, liimaamalla valmistettaessa täytyy käyttää liimauslestiä, kuva 5, jolla

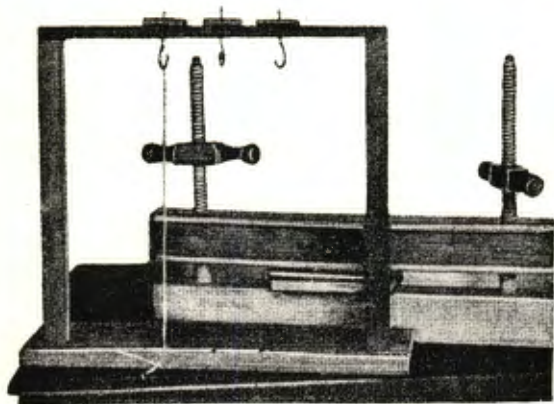
Kuva 5. Liimauslestiä.

kaikki valmistettavassa esineessä olevat mutkat saa oikene-
maan ja samalla saa esineelle halutun muodon.

Tasaisia pintoja tehtäessä liimaamalla sopii parhaiten käyttää levypuristinta, kuva 6, joka on osoittautunut erit-
tään käytännölliseksi ja tarkoitustaan vastaavaksi.

Tuohitöissä käytettiin varsinkin entiseen aikaan paljon monenlaisia koristeita. Enimmäkseen niitä laitettiin paina-
malla hankovarressa pyörivällä hammastetulla pyörällä, jolla tottunut käsi voi muovailla mitä erilaisimpia kuvioita. Tähän tarkoitukseen sopii myös käyttää helposti valmis-
tettavia koristepuita tai -rautoja, joita on monenlaisia: kol-

mio, neliö, suorakaide, risti, viisisoppi y. m. muotoja. Kovan puun tai raudan tasaiseen päähän laitetaan uurroksia yhtäpitkien välimatkojen päähän tai leikkaamalla vastakuva (negatiivi) aiotusta kuviosta. Tällaisella välineellä painamalla tai sitä lyömällä saadaan hauskoja kuvioita, joissa tekijän taidemaaliksi selvästi ilmenee. Edempänä kirjassa esitetään joukko erilaisia koristemuotoja.

Kuva 6. Levypuristin.

Vähillä, yksinkertaisilla ja halvoilla työvälineillä voi tuohitöitä valmistaa. Tarvitaan vaan hyvä muotoaisti ja kevyt käsi, joka panee hyppysen liikkeelle.

III. Tuohen otto ja säilytys.

Tuohen saanti kohtaa jonkunverran vaikeuksia, koivu- metsät kun ovat monin paikoin hakkaamalla hävitetyt. Niissä seuduissa, joissa koivumetsiä vielä on, kenties metsän- hoidolliselta taholta vastustetaan tuohen ottoa kasvavista puista. Lienee sentähden tarpeellista antaa muutamia oh-

jeita ja neuvoja tuohen kiskojille. Ensimmäinen ja tärkein ehto on, ettei tuohenottaja ilman metsänomistajan lupaa salaa ota tuohta, sillä sehän on suoranaisesti toisen omistusoikeuden loukkaamista ja sellaisena rikoksellinen teko. Metsänomistaja taasen mitään menettämättä voi luovuttaa sellaisia puita, joita lähemmässä tulevaisuudessa tullaan kaatamaan, tuohenottopuiksi. Kasvaville puillekaan ei tuohenotto tuota sanottavaa haittaa, kun se vaan suoritetaan oikealla tavalla.

Jos alkukesällä, suuria pintoja samasta puusta paljastetaan tuohta irroittamalla, on puun kuivumisen vaara suurempi kuin syksympänä, sillä kesän lämmittävät aurinгон säteet saattavat paljastetun kaarnan halkeilemaan ja poreilemaan. Niistä taas puun ravintoaineet pyrkivät poistumaan. Syksympänä ja taajassa metsässä ei tätäkään vaaraa ole olemassa, joten tuohenotto ei puille tuota sanottavia haittoja.

Sääntönä voidaan pitää, että tuohenotto ei tuota vähintäkään haittaa puulle, kun vaan ei kaarnaa eikä runkoa vahingoiteta ja kun vähii pintoja samasta puusta paljastetaan.

1. Levytuohen irroittaminen.

Tuohi irtaantuu parhaiten rukiin kukkimisen aikana ja vähä sen jälkeen, mutta voi sitä taitava ottaja irroittaa milloin hyvänsä. Erikaisen sopiva on ottaa tuohta »lehtiä» ja vihdaksia varten kaadetuista koivuista. Tuohi irtaantuu silloin hyvin eikä tuota vähintäkään haittaa puiden omistajalle. Kaadettuna sopii myös puun latvapuolestakin ottaa tuohta, mikäli sitä siellä on saatavissa.

Levytuohen irroittamisessa käytännöllisin työase on ohkainen, suutarin veitsen tapainen puukko. Sillä katkaistaan tuohi ensin noin parin sentimetrin pituudelta ja kulma irroitetään veitsen kärjellä, joten voidaan tutkia tuohen paksuus ja laatu. Jos se on hyvää, niin jatketaan tuohen irroittamista samasta kohdasta hyvin varovasti painaen veitsen

kärkeä ja pitäen sitä vinosti puun pintaa vasten. Samalla huolehditaan siitä, että ainoastaan tuohi tulee katkaistuksi kaarnaan mitään piirtoa tulematta. Kuva 7 osoittaa levytuohen oikean irrottamistavan. Jos tuohi ei helposti irtaannu kaarnasta, tulee sitä auttaa lusalla, jolla voidaan

Kuva 7. Levytuohen oikea kiskomistapa.

tuohi irroittaa roso- ja lysmypoikoistakin rikkomatta sen tai kaarnan eheyttä.

Tuohen irrottamisen aika vaikuttaa suuresti sen sisäpinnan väriin. Katsellessa kevätkesällä kiskotun tuohen sisäpintaa tulee väkisinkin ajatelleeksi, että se on vartavas-

ten aiottu taide-esineiden valmistusta varten, sillä niin kauniin ruskealta ja täyteläisen eheältä se näyttää. Syyspuolella otettu tuohi sen sijaan on paljon vaaleampaa ja »laimeampaa», vaikka silloinkin vielä hyvin kaunista. Keväinen tuohi on haurasta ja pehmeätä, joten siitä ei sovi valmistaa kestävyyttä vaativia esineitä. Syystuohi taas on sitkeää ja sopii erittäin hyvin virsujen, konttien, tuppien y. m. lujutta kysyviä esineiden valmistukseen. Mäki- ja kivikkomailla kasvaneissa koivuissa on tuohi paljon sitkeämpää ja lujempaa, kuin kosteaperäisissä paikoissa kasvaneissa puissa.

Irroitettut tuohilevyt ladotaan päällekkäin pieniin kasoihin ja kuljetetaan kotiin, jossa ne samoissa pinkeissa saavat kuivaa parisen viikkoa jossain varjoisassa, ilman vaihtelun alaisessa paikassa.

Levytuohia säilytetään parhaiten seuraavalla yksinkertaisella tavalla: Johonkin varjoisaan paikkaan rakennuksen seinustalle tai mieluummin jonnekin puotihuoneeseen laitetulle sileälle alustalle ladotaan tuohilevyt toistensa päälle, mieluummin sisäpinnat aina vastakkain. Läjän päälle laetaan lautoja ja niiden päälle tarpeellinen määrä painoa, joten tuohet kuivuessa eivät pääse käpristymään. Suuren läjän päissä tulee olla tueseipäät, joten läjä ei pääse kaatumaan. Vanhaan aikaan oli vahvoista seipäistä laitettu kaidepuut, joiden väliin tuohet ladottiin kuivamaan. Samoissa kaidepuissa niitä kuletettiin myytäväksikin.

Jos tuohet ennen käyttämistä ennättävät liaksi kuivaa, mikä muuten kesäaikana nopeasti tapahtuu, niin silloin täytyy niitä liottaa haaleassa, joskus kuumassakin vedessä, jotta ne taas tulevat käyttökelpoisiksi ja taipuviksi. Muutamien esineiden valmistuksessa on tällainen kostutettu tuohi sopivampaa käyttää, kuin aivan tuore, vastikään puusta irroitettu, jonka ainakin muutamia päiviä pitäisi saada varjoisassa paikassa kuivaa. Hetkisenkin aikaa kuivanut tuohi on sitkeämpää ja tiiviimpää, kuin tuore, vastikään puusta irroitettu.

2. Tanon ottaminen.

Soveliain aika tanotuohen ottamiselle on keskikesä, jolloin koivun tuohi on salollaan. Muuten voidaan tanotuohita jossain määrin saada puita valikoimalla mihin vuodenaikaan tahansa, kunhan puu vaan on täysin sula s. o. silloin kun tuohi ei ole jäässä.

Mieluummin valitaan tanon ottamiseen kuiva ja poutainen sää, jott'ei tano kastuttuaan käpertyisi sopimattomasti. Parhaat tanokoivut löydetään nuorista ja keski-ikäisistä puista, ja valitaan tähän tarkoitukseen yleensä sellaisia koivuja, joissa on oksatonta ja muutoinkin sileää pintaa mahdollisimman pitkältä. Yleensä ei tanoa huolita sellaisesta tuohesta, jossa on pitkiä syitä eli silmiä, tai joka on haurasta. Hyvän tanon tulee näet olla sitkeätä, ikäänkuin nahkaa.

Tuohen vahvuutta ja irtaantumista koettelee tanonkiskoja tavallisesti siten, että hän piirtää noin tuuman tai parin pituisen pitkittäisen haavan puun pintaan ja irroitaa siitä senjälkeen tuohen nähdäkseen, millaista se on. Tällainen koe tehdään jossain varsinaisen tuohenottokohdan yläpuolella, jotta sillä ei vahingoiteta tanoksi kelpavaa tuohenosaa. Mukavammin käy tuohen ottaminen seisovasta koivusta. Tosin kyllä ennen vanhaan asianomaiset koivut kaadettiin maahan, eritoten jos tuohen ottamiseen sovelias kohta oli niin ylhäällä, että siihen maasta käsin oli vaikea ylettyä.

Sen jälkeen kun tuohenottaja on löytänyt sopivan puun, alkaa hän, tavallisesti jatkoksi koetuohelle, irroitaa tuohia yhtäjaksoisena siisnana puun ympäriltä. Kun ensimmäinen ympäryys on kiskottu, jatkaa hän tanon ottamista ludalla, jota hän oikealla kädellään kuljettaa tuohisiisnan alla, samalla kun hän vasemmalla kädellään ohjaa tanon leveyttä ja irtaantumista. Tanon leveys koetetaan pitää säännöllisesti yhdenlaisena, esim. 3—4 cm. Jos kuitenkin on

kysymyksessä varsin kapeat tuchisiisnat, voidaan tano ottaa leveämpänäkin ja saksilla halkaista kahdeksi tai useammaksikin siisnaksi.

Samasta puusta voi tanonottaja kiskoa useampia syliä tuohta, jonka hän joko vyyhteää vasemmalle käsivarrel-

Kuva 8. Tanon ottaja.

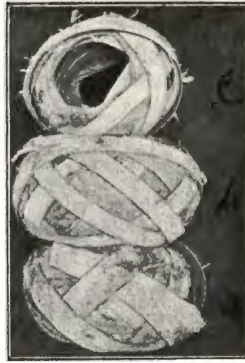
leen, tai antaa laskeutua spiraalimaisina kerroksina puun ympärille, kuva 8. Muuten tulee tanonkiskojan varoa, että hän ei vahingoita sisäkucrta aiheuttomasti, siitä kun on seurausena puun vikaantumisen.

Vihdoin, kun kaikki tanoksi kelpaava tuohi on puusta kiskottu, antaa tanonottaja siisnansa katketa ja kerii sen kerälle, kuva 9. Tanonkerimisessä on huomattava, että tanosta kerällä tulee vaalea eli pintapuoli päällepäin, s. o. sama puoli ulospäin kuin sillä puussa kasvaessakin on ollut. Tämä siitä syystä, että tano, jossain määrin kuoleentuisi kerällä. Tuohella on näet ominaisuutena kiertyä vastakkaiselle taholle eli siten, että sisäpuoli tulee ulommaiseksi. Jos nyt siis kerisimme sen, seuraamalla tuohen luonnollista kääriytymistä, saisimme vihdoin tulokseksi,

että kun kutomista aloittaessamme puramme tanon kerältä ja katkaisemme sen asianmukaisiksi pätiksi, käpristyvät ne vapaaksi tultuaan sellaisiin kiehkuroihin, että kutominen niistä tulee haitalliseksi, niitä kun alituisen täytyy suoristaa.

Muuten voi tanonkiskoja kerää useamman puun tanon samalle kerälle. Hyvän järjestyksen ylläpitämiseksi voidaan kuitenkin ohuemmat ja vahvemmat tuohet eroittaa eri kerille, jott'ei kutomista aloittaessa tarvitse kerää aiheetomasti purkaa tuohen valintaa varten.

Tanokerät säilytetään, joll'ei nim. heti otettua ole tilaisuutta niitä esineiksi valmistaa, jossain kuivassa paikassa, esim. ullakolla, kunnes ne tarvittaessa otetaan käsille.

Kuva 9. Tanokeriä.

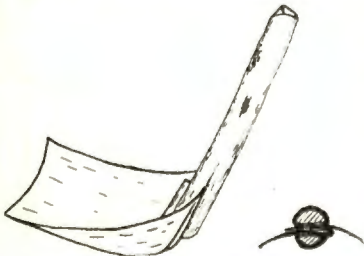
IV. Tuohityöt.

1. Levytöitä.

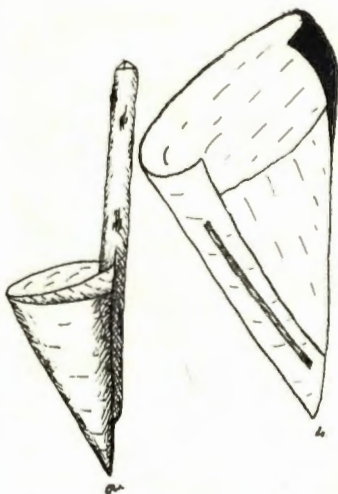
Yksinkertaisin tuohesta tehty astia on *lippii* eli *liutti*, kuva 10. Suunnikkaan muotoisen tuohen toinen pää käännetään keskeltä kulmaksi ja käännekohdat laitetaan päästä halaistun kepin väliin.

Toisellakin tavalla se voidaan valmistaa. Suunnikkaan muotoisen tuohen toinen pää laitetaan kuin tuohinen eli tuuttinen ja käännekohdat pistetään halaistun kepin väliin.

Kesäisillä matkoilla, kävelyllä ollen, janon sattuessa voi tällaisen astian nopeasti valmistaa ja käyttää veden »am-

Kuva 10. Lippii.

Kuva 11. Komppiä.

Suomessa, myös tuuttiseksi eli roppiseksi nimitetty, on yleisemmin ja enimmäin käytetty tuohiastia. Helpon ja yksinkertaisen tekotavan sekä kestävyytensä takia on se tullut suosituksi. Jokainenhan sellaisen osaa valmistaa, joten ei se selittelyjä kaipaa.

Tuohista käytetään mämmin säilytysastianä eikä siihen sille vertaista löydy. Metsälle lähtijä voi siihen laittaa eväsvoinsa ja tarpeen tullen, paremman puutteessa, voi siinä keittää sopansa. Marjojen noukkijalle on se aivan välttämätön. Sitä voi käyttää

mentamiseen». Luonnonlähteiden luona usein tapaakin tällaisia juoma-astioita. — Niitä tietenkin on monta suuruutta ja monella eri tavalla se voidaan valmistaa.

Komppia. Komppi on hyvin yksinkertainen, hauskanäköinen astia. Tuohi käännetään suppiloksi, »struutiksi», kuten kauppias paperin, ja liitekohta laiteetaan halaistun puun väliin, kuva 11. *a*, tai pienestä varvusta tehdään siihen säynäs, kuten kuvassa 11, *b* näkyy. Käytetään samaan tarkoitukseen kuin lippiakkin.

Tuohinen, kuva 12, monissa paikoin, varsinkin Länsi-

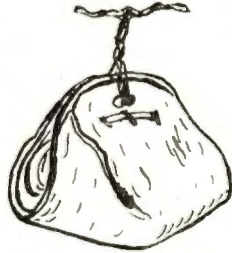

Kuva 12. Tuohinen.

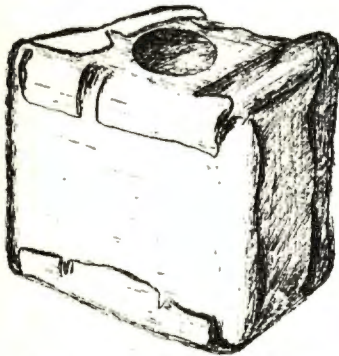
maitosäiliönä, vesinappona ja lukemattomiin muihin tarkoituksiin.

Verkonkives on kalastajille tuttu laite. Se kiinnitetään kivineen vitjasta tehdyllä nuoralla verkon alasyrjään. Kuvasta 13 voi nähdä tekotavan, joten ei se selittelyjä kaipaa.

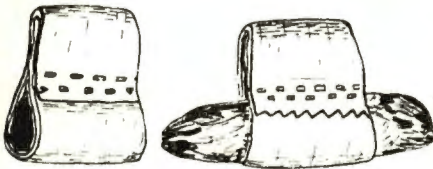
Tuohikoppa, kuva 14. Valmistetaan vastakkaisiin suuntiin asetetuista tuohilevyistä, joiden päät tuohen luontaisen taipumuksen mukaan vetäytyvät kouruksi. Sitkeillä juurilla tai kapeilla tuohisiisnoilla voidaan nittoa eri tuohia yhteen kiinni, jolloin koppa tulee kestävämpi. Lienee itä- ja keski-Suomessa käytännössä.

Kuva 13. Verkonkives.

Kuva 14. Tuohikoppa eli laaffikko.

Kuva 15. Kovasimenkannattimia.

Kovasimenkannatin. Suunnikkaan muotoinen tuohilevy käännetään, kuten kuva 15 näyttää. Keskiäsa nidotaan kapealla tuohikaistaleella, jolloin se tulee varsin lujaksi ja kestäväksi.

Entiseen aikaan, jolloin heinä niitettiin yksinomaan viikatteella, täytyi niittäjällä aina olla teroituslaite mukana. Aikaisemmin siihen tarkoitukseen käytettiin tervattua puulastaa, johon hienoa hiekkaa oli ripotettu. Myöhemmin ruvettiin käyttämään kiviliuskaa, kovasinta, jota kuljetettiin tuo-

tiin tervattua puulastaa, johon hienoa hiekkaa oli ripotettu. Myöhemmin ruvettiin käyttämään kiviliuskaa, kovasinta, jota kuljetettiin tuo-

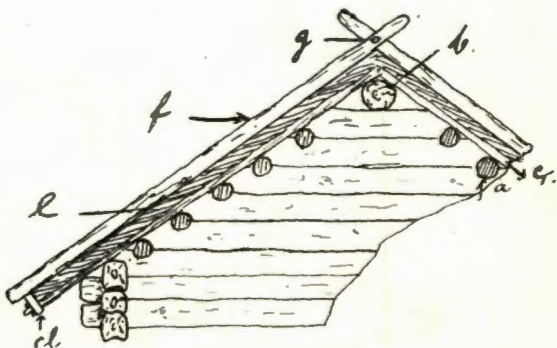

Kuva 16. Huosiain.

hesta tehdyssä kannattimessa, jonka yläosan läpi pistettiin vyöhihna ja alaosaan kovasin, niin että se niittäjän vyötäisillä oli aina saatavissa.

Huosiain, kuva 16, on Hämeessä ja Savossa hyvin tunnettu. Sitä käytetään maitoastiain ja lusikkain y. m. puhdistuksessa pesutukkona. Isoja huosiainia käytetään pöytain, seinain ja lattiatin »kuuraamiseen», ja onkin siihen varsin käytännöllinen.

Huosiain valmistetaan noin 15—20 cm pituisesta ja vähän leveämmästä tuohilevystä, joka kierretään torveksi, valkeapuoli ulospäin ja sidotaan keskikohdalta hyvin tiukkaan vitsalengilla. Tuohikäärön kumpainenkin pää revitään noin sentimetrin levyisiin liuskoihin, jotka jo itsestään

Kuva 17. Tuohikatto.

ja vielä enemmän haaleaan veteen kastettuina käpristyvät-sirosti vastakkain molemmista päistä. Täten valmistettuna huosiain onkin valmis käytettäväksi.

Tuohikatto, kuva 17, oli ennen aikaan aivan yleinen. Sen rakenne oli pääasiassa seuraava: Huoneen pituussuuntaan asetettiin hiukan päätyseinän ulkopuolelle ulottuvat vuolet *a*, ja ylimmäksi kurkihirsi *b*. Vuolien ja kurkihirren päälle laitettiin kirveellä halaistuja lautoja tai seipäitä *c*, jotka esti alasluisumasta räystäslauta *d*, joka tappiliitoksella oli kiinnitetty edellämainittuihin alustoihin. Ne taas puutapeilla naulattiin vuoliin. Aluslautojen, varppeiden, päälle ladottiin tuohet suomukseen *e*, joita sitomaan laitettiin malat *f*. Ne laitettiin halkaisemalla neljä samasta puusta. Harjalta yhdistettiin malat toisiinsa pitkällä katajaisella kepillä *g*. Joskus käytettiin malkojen päällä painoja, ettei tuuli pääsyt niitä irrottamaan. Tällainen tuohikatto oli hyvin vedenpitävä ja kauvan aikaa kestävä.

2. Soittimia y. m.

Esi-isämme omasivat huomattavia laulu- ja soittotaipumuksia ja valmistivat tuohesta monenlaisia soittimia, joista tässä esitettäköön muutamia.

*) *Tutu*, kuva 18, tuohisiisnasta tehty, suutansa kohti levenevä soitin.

Torvi (paimentorvi), kuva 19.: sisuksena kahdesta kappaaleesta liitetty puutorvi, jonka ympäri on käännetty tuohisiisnaa.

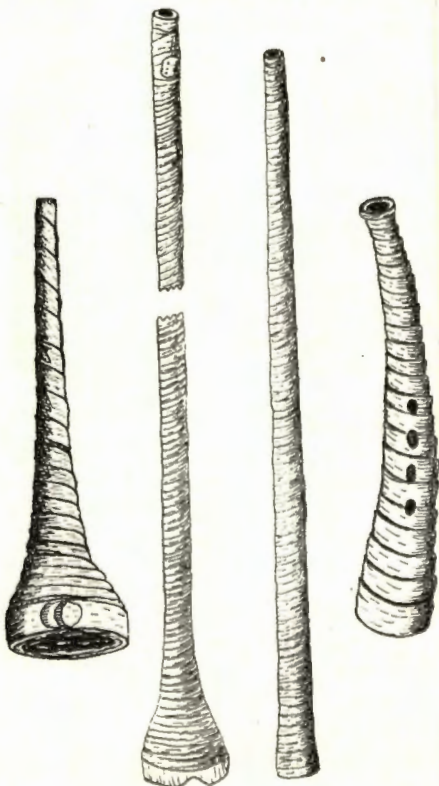
Luikku, kuva 20, samanlaista tekoa kuin paimentorvi, mutta lyhyempi ja miltei tasasoukka.

Torvi, kuva 21, samanlaista tekoa kuin torvi, kuva 19. mutta neljällä soittolävelä varustettu.

Pilli, kuva 22, neljällä soittolävellä ja leveällä tuohilikolla varustettu.

*) Kuvat 18—23 lainatut Otavan kustantamista Kalevala-aiheisista kansatieteellisistä kuvatauluista.

Huilu, kuva 23, (mäntyhuilu), samanlainen kuin edellinen, mutta leveämpään päähän tehty tuohisiisnasta liekko ja kapeampaan päähän katajasta kieli.

Kuva 18.
Tutu.

Kuva 19.
Torvi.

Kuva 20.
Luikku.

Kuva 21.
Torvi.

Soittimien tekotapa selvinnee kuvista, joten se ei pitempiä selittelyjä kaipaa.

Jotenkin samalla tavalla, kuin edellä selostettuja soittimia, valmistetaan muutamia maitotaloudessa tarvittavia astioita. Keski- ja itä-Suomessa lienevät ne vielä paikoin nykyäänkin käytännössä. Ne ovat voivakka ja maitonassakka.

Voivakka, kuva 24, on tehty tuohisiisnasta, puisella pohjalla ja kannella. Alotetaan valmistaa alaosausta naulaamalla alku puunauloilla pohjaan kiinni.

Maitonassakka, kuva 25. Valmistetaan edellisen tapaan. Samallaisia

ovat pullojen päälle tuohesta laitetut suojuukset, joita pulonassakoiksi nimitetään. Ne ovat hyvin kestäviä ja tar-

koitustaan vastaavia, mutta niiden valmistus tulee kalliinlaiseksi.

Kynttiläjalkoja, kuva 26. Niissä rungon ja haarukkojen pinnat päällystetään kierreviivan muotoi-

Kuva 22. Pilli. Kuva 23. Huilu. Kuva 24. Voivakka. Kuva 25. Maitonassakka.

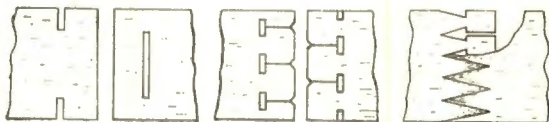
sesti tuohisiisnalla, joka eri vahvuisissa paikoissa tulee olla eri leveyttä. Tuohisiisna sopii ennen kiertämistä kostuttaa vedellä. Päät liimataan. Samalla tavalla voi valmistaa hauskanäköisiä kynänvarsia ynnä monia muita esineitä.

Kuva 26. Kynttiläjalkoja Keski-Suomesta.

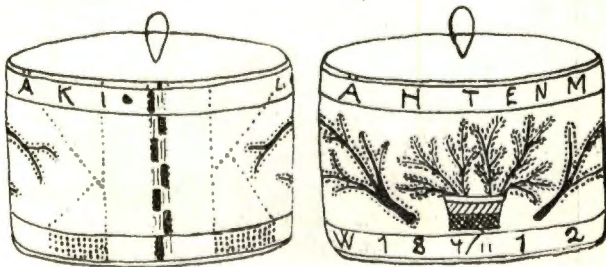
3. Rasiatöitä.

Rasioiden ja vakkojen valmistamisessa on vanhoilta ajoilta asti käytetty useanlaisia tekotapoja. Kehystuohi on milloin naulaamalla, neulomalla tai erilaisia hammasliitoksia käyttämällä yhteen liitetty. Viimemainittu tekotapa onkin yleisemmin käytetty. Kuvassa 27 näkyy yksi- ja monihampaisia liitoksia, jotka viimemainitut ovat koristeeksi hammastettuja. Yksihampainen liitos on helpoin laittaa;

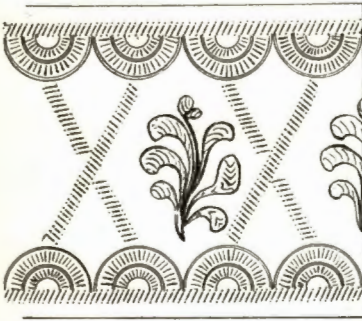

Kuva 27. Erilaisia hammasliitoksia.

monihampaiset taas luovat esineelle lujuttua ja jäykkyyttä. Sisäpuolelle jäävät päät vuollaan ohuiksi, ettei liitoskohta tule paksu. Kun kehä on valmis, taivutetaan sisäpuolelle yksi tai useampia tuohia — riippuen siitä, miten vahvaksi kehys halutaan — sisäpinta sisäänpäin. Ne eivät tarvitse mitään liitoksia, vaan vetäytyvät ne kyllin tiiviiseen pohjan ja kannen pakoittamina, jotka veistetään puusta — mieluummin katajasta — joko ympyrän tai soikion muotoiseksi. Pohja kiinnitetään nauloilla rasian alaosaan ja kanteen laitetaan nahkainen vedin.

Kuva 28. Tuohirasia.

Kuva 29. Pintakoristelua entiseen aikaan.

Rasia, kuva 28, koristeineen tehty v. 1812. Se on ollut 100 vuotta yhtämittaa käytännössä, mutta silti ehyt ja hyvin säilynyt. Se on omiaan todistamaan sekä työn lujuutta että tuohen kestävyttä. Rasiassa on omituista viivakoristelua. Pintakoristelu olikin ennen aikaan varsin yleistä.

Vanhoilta ajoilta vakiintuneena on rasiaa käytetty nuuskan säilyttämiseen. Rasia ja nuuska kuuluvat mitä läheisimmin yhteen. Monet nuuskarasiat olivat varsin taidokkaasti koristetut, siroja ja haus kannäköisiä. Niissä ilmenee kansallinen taideaisti ja tekijän suuri näppäryys.

Kuvassa 29 nähdään pari vanhanaikaista pintakoristemallia.

Tuohivakka voidaan valmistaa edellä esitetyn rasian tapaan tai mieluummin nitomalla tuohisiisnalla päät yhteen, kuten kuvasta 30 näkyy. Siten se

Kuva 30. Tuohivakka.

on helppo valmistaa, ja tulee sängen kestävä. Kahva nidotaan joko juurella tai tuohisiisnalla. Vakkoja, kuten rasioitakin, on monta eri suuruutta. Tavallisesti niiden pohja samoin kuin kansikin laitetaan soikion muotoiseksi.

Edellä on esitetty niin levy- kuin rasiatöidenkin alalta vanhoja, kansan keksimiä, valmistamia ja käyttämiä esineitä. Uudempi tuohiteollisuus on myös juuri näillä aloilla edistynyt. Varsinkin lehtori Yrjö Blomstedt vainajan suunnittelema esineitä valmistetaan Keski-Suo-

Kuva 31. Vanhoja tuohiesineitä Jyväskylän seminaarin museosta.

nessa lukuisasti. Helpon tekotapansa, taiteellisen koristelunsa ja käytännöllisyytensä tähden ansaitsevatkin ne eri-koista huomiota, joten niistä muutama sana.

Käänteentekevässä uudemmassa tuohiteollisuudessa on ollut liiman käytäntöön otto. Tavallinen puusepän liima, jonkun verran sakeampana käytettynä, on näyttäytynyt parhaimmaksi tuohiteollisuudessa. Halpuutensa tähdenkin on se suositeltavaa. Valmistettaessa isoja, tasaiseksi jääviä levyjä, kuten esim. kirjoitusmattoja, kirjankansia y. m., on välttämätön aina kahden tuohilevyn väliin asettaa pahvi; pienemmissä pinnoissa masina-, tai vielä sitäkin ohuempi

paperi. Liimaus tulee tällöin kestävämpi ja sisällä oleva pahvi tai paperi tukee levyä ja pitää sitä määrättyssä asennossa. Levyjä liimatessa tulee käyttää edellä kuvattua levypuristinta. Jos tuolta liimataan puun pääpintaan, on siinäkin välissä käytettävä paperia, jolloin liimaus tulee kestävä.

Suorien pintojen koristelu on erikoisesti huomattava. Nykyisin käytetään enimmäkseen n. s. »väripalo» koristelua. Erivärisiksi värjättyjä tuohileikkaleitä järjestetään tavalli-

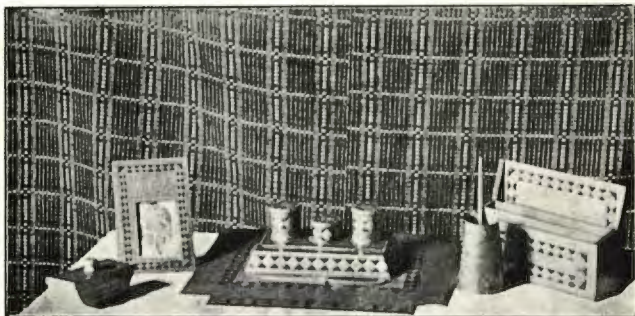

Kuva 32. Vanhoja tuohiesineitä Jyväskylän seminaarin museosta.

sesti rivittelyä käyttämällä, joskus myös ryhmitellen, ja liimataan pahville tai paperille. Vähemmän räikeitä, mutta taiteellisempia ja hienompia koristeluja saa valitsemalla erivärisiä tuohia »väripaloiksi» tai järjestämällä tuohen syyt eri suuntiin.

Mittausopilliset koristeaiheet ovat helpoimpia käyttää, mutta täydellä syyllä voisi monia muitakin aiheita ottaa käytäntöön. Paitsi tasaisissa sopii samanlaista koristelutapaa käyttää käyrissäkin pinnoissa.

Näytteeksi edelläesitetystä levytöistä esitettäköön tuohinen kirjoituspöytäkalusto, kuva 33. Kuvassa 34 nähdään

Kuva 33. Tuohinen kirjoituspöytäkalusto.

suuri joukko taiteellisesti koristeltuja sekä tasa- että käyräpintaisia esineitä.

Ohutta tuohilevyä sopii ilman muuta käyttää nimi-, onnittelu-, kihlaus-, posti- y. m. korttina, kun siihen kir-

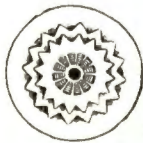

Kuva 34. Erilaisia koristeltuja tuohitöitä.

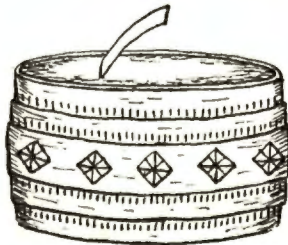
joitetaan tai »tekstataan» kussakin tilanteessa tarpeellinen kirjoitus. Tällaisen kortin saajassa varmaan herää mieluisia »kotoisia muistoja».

Erikoinen hauska on myös lehtori Y. Blomstedtin piirtämä ja tuhansittain myyty tuohesta valmistettu kotimaisen työn suosijain merkki, kuva 35.

Rasia, kuva 36, nykyajan valmistetta. Poikkeaa entisestä siinä, että liitoskohta on liimattu, eikä kuten ennen naulattu, nidottu tai hammasliitoksella yhteen liitetty. Liimaamalla valmistaminen onkin hyvin yksinkertainen ja helppo työ. Suunnikkaan muotoisen tuohen päät vuollaan ohuiksi noin 2 sentimetrin pituudelta. Vuoltu kohta sivel-

Kuva 35. Kotimaisen työn suosijain merkki.

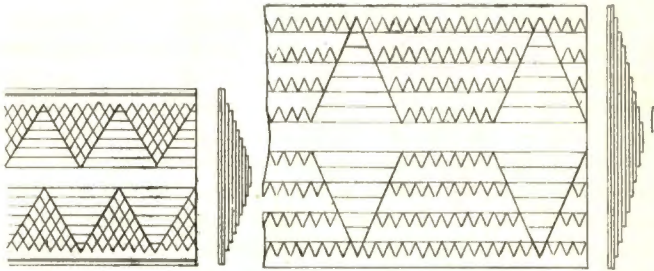

Kuva 36. *Rasia*.

lään liimalla ja rasian kehä laitetaan edelläesitettyyn liimauslehtiin kuivumaan naulaamalla liitoskohta pienillä puunauloilla lehtiin kiinni. Kun liimaus on muutaman tunnin kuivunut, lyödään kaksiosaisen lestin puiden väliin kiilat, jolloin kehä saa halutun muodon ja siinä olevat mutkat ojentuvat.

Liimaamalla valmistetuissa rasioissa käytetään yleisemmin kohokoristelua, josta kuvassa 37 pari mallia.

Kohokoristelussa rasian kehystuohen päälle laitetaan soukempia tuohia ja liitoskohdat naulataan kiinni puunauloilla. Päällimmäinen eli viimeinen tuohi liimataan ja sitoo se tiukkaan kaikki alla olevat. Tuohen reunojen koriste-

Kuva 37. Kohokoristelua ennen ja nykyään.

lussa sopii parhaiten käyttää puunleikkausrautoja, joita rautakaupoista on saatavana.

Paitsi kohokoristelua sopii tällaisissa rasioissa käyttää myös leimauskoristelua, jolloin lesti täytyy olla tukena koristeita joko painettaessa tai lyötäessä. Muista koristeluasteista on jo levytöiden yhteydessä ollut puhe ja sopivat ne varsin hyvin myös rasioiden koristeluun.

4. Punontatöitä.

Tanon syrjääminen.

Ennenkuin tanoista voidaan alottaa jonkun esineen valmistaminen, tulee tuohisiisnojen olla syrjäytyjä eli vuoltuja. Syrjääminen, jonka tarkoituksena on poistaa tanosta kaikki epätasaisuudet ja muodostaa se pitkin pituuttaan yhdenlevyiseksi, toimitetaan tavallisesti veitsellä siten, että vuolaan tuohisiisnan syrjää veitsen ollessa oikeassa kädessä, terä ylöspäin viistossa suunnassa, vetäen samalla siisnaa vasemmalla kädellä puukon terän ohitse ulospäin.

Yleensä sujuu työ joutuisammin, jos tano syrjäätään koko pituudeltaan ensin toiselta ja sen jälkeen vasta toiselta syrjältä. Jälkimäistä tasausta tehdessä koetetaan silloin tällöin harpilla tuohisiisnan leveyttä, jotta se pysyy määrättyssä suuruudessa. N. s. ruvet, samoinkuin kaikki muutkin huomattavimmat epätasaisuudet, niinkään poistetaan.

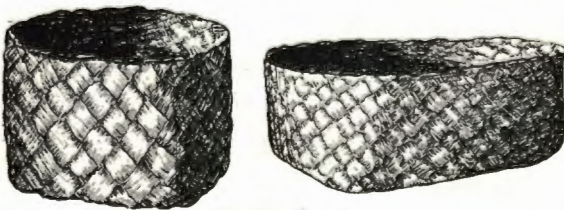
Jos kyseessä on jonkun isomman esineen valmistaminen ja tanoa niinmuodoin tarvitaan kymmeniä syliä, mitataan syrjäyty tano ja keritään katkaisematta jälleen kerälle edellämainittuun tapaan, kuva 9 b. c., sekä merkitään esim. siniliidulla tanokerään, miten monta metriä tai syltä kerä sisältää, jotta puuttuva osa ilman epäröimistä osataan kerälle lisätä. Tällaisille kerille sopii tanoa muuten syrjäytä tilapäisiäkkin tuohitöitä varten, niistä kun sitten varsin pikaisesti voi muodostaa esineitä kiireellisempääkin tarvetta varten. Muuten on tuohi pehmeämpää vuolla tuoreena s. o. ennen kuivumista, ja niinmuodoin onnistuu tanon syrjääminenkin parhaiten heti sen jälkeen, kun se on puusta kiskottu, jolloin sillä vielä on luontainen tahmeutensa.

Ryhdyimme sitte selostamaan tärkeimpien tuohesta valmistettujen esineiden, punontatöiden tekotapaa. Pääasiallisesti niissä on ainoastaan kaksi toisistaan eroavaa teon alkumuotoa, joten esineet ryhmitelläänkin niiden mukaan.

Kopsa.

Siellä täällä kansan keskuudessa tapaamme vielä tuohiisnoista kudotun jauho- tai suola-astian eli n. s. kopsan. Tällainen tuohikopsa lienee ollut varsin yleinen entisaikaan, eritoten suola-astiana, sillä sitä voitiin helposti pitää puhtaana esim. maitotaloudessa voisuolan säilyttämistä varten ja se oli siisti ja mukava käsitellä.

Kuten kuvasta 38 näemme, tehdään tuohikopsia useampaa eri mallia. Pohja muodostetaan joko neliön tai suo-

Kuva 38. Kopsia.

rakaiteen muotoiseksi. Suusta käännetään eli paltetaan kopsa useimmin tasaiseksi, joskus myöskin hokka- eli hammaslaitaiseksi. Yksinkertaisemmin valmistettuna on kopsa suusta yhtä avara kuin pohjastakin, mutta voidaan haluttaessa tehdä suusta kapeammaksikin, vieläpä kavennettuna jatkaa sille korkeutta. (Kuva 39.)

Kun on määrätty kopsan suuruus, sovitetaan tuohet pohjan kokoonpanoa varten tunnettuun tapaan ja muodostetaan pohja esim. neliömäiseksi kuva 41 *a, b, c, d*.

Tämän jälkeen taivutetaan kulmat ylös ja jatketaan kutoimista edellämainittuun tapaan (kts. tarkemmin siv. 36—37). Vihdoin kun kopsa on tarpeeksi korkea, paltamme sen suun. Jos tarkoituksemme on muodostaa suu tukevaksi, teemme sen tasaiseksi siten, että käännämme siisnat viistottain ja pujotamme päät kudoksen lomiin (kuva 42 *i*). Hokkasyräisenä tulee suu jonkun verran hatararakenteisempi ja sopii käytettäväksi esim. kukka-astian suussa. Se tehdään siten, että kukin tuohi käännetään tasaisesti parinsa ylitse siteelle ja pujotetaan kohdallensa (kuva 42 *k*).

Milloin taas halutaan supistaa kopsaa suupuolesta, saa-

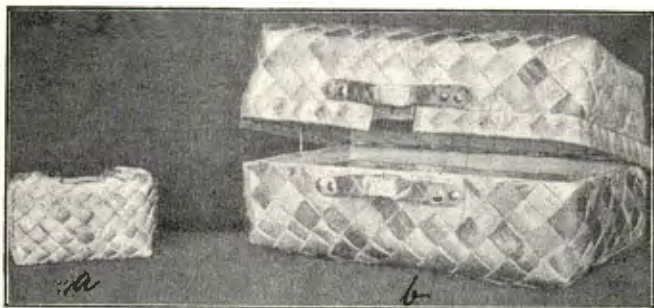
daan tämä aikaan siten, että poistetaan määrätty luku siisnoja — esim. 1 pari jokaiselta neljältä kulmalta — ja lopuilla siisnoilla paltetaan suu, joko jatkettuna tai jatkamatta (kuva 39). Suorakaidepohjalla voidaan kopsasta muodostaa hauskanmuotoinen astia siten, että kummastakin päästä poistetaan joku määrä tuohia ja pohjan keskikohdalle tehdään suu-aukko (kuva 40 *a*).

Sovittelemalla erilaisia ja erikokoisia kopsia yhteen,

Kuva 39. Jauhovakka.

saadaan tuohesta käytännöllisiä ja täysin tarkoitustaan vastaavia astioita. Niinpä esim. sen malliseen kopsaan kuin kuvasta 43 / nähdään voidaan tehdä pienempi, kavennettua osaa vastaava kopsa — sitä mallia kuin kuva 43 i näyttää — kanneksi ja täten muodostaa näistä kansipäällinen, moneen tarkoitukseen sopiva *purkki eli rasia*.

Kuva 40. Suola-astia (a) ja matkalaukku (b).

Samoin voidaan kahdesta isommasta, tarkoin yhdenkokoisesta kopsasta muodostaa »kapsäkki» eli matkalaukku (kuva 40 b).

Jotta tällainen matkalaukku tulisi tarpeeksi vankkarakenneinen, tehdään kumpaankin puolikkaaseen suun sisäpuolelle puusta raami eli kehys, joihin kehyksiin saranat samoin kuin kädensijat ja myöskin lukko voidaan kiinnittää. Sen jälestä kun puolikkaat ovat raamilla ja saranoilla varustetut, sopii laukku saranain puolelta kutoa yhteen s. o. toisiinsa kiinni. Päälle ja sivuille kudotaan raon peitteeksi tuohinen palmikko, joka pienillä nauloilla kiinnitetään jompaan kumpaankin puolikkaaseen. Kädensijat eli kantimet tehdään nahasta, jotka niinkään päällystetään tuohipalmikolla. Tuohipalmikon valmistamista käsittelemme lähemmin edempänä.

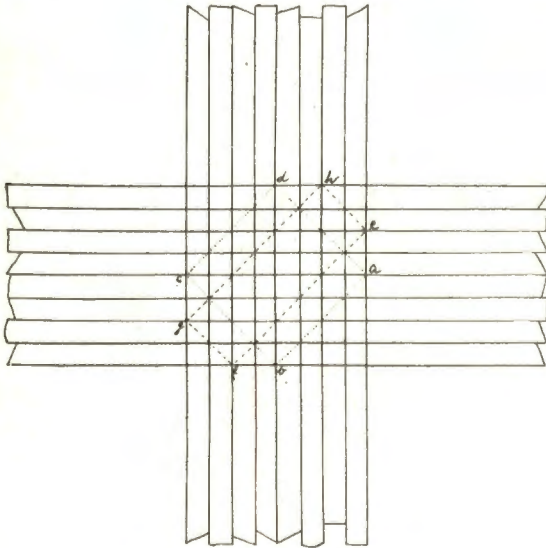
Kontti.

Tärkeimpänä ja tunnetuimpana tuohiesineenä lienee vieläkin kontti. Myöhempinäkään aikoina ei näet ole voitu tykkänään hylätä käytännöstä tuota monipuolista ja siistiä kapinetta, joka on saanut sijansa nykyaikaisessakin käytössä. Että kontti entisaikoina harvasti asutuissa seuduissa ja pitkiä erämatkoja taivallettaessa oli erinomainen esine, siitä ei liene epäilystäkään. Soveltuihan se niin mainiosti käytettäväksi matkalaukkuna, eväsreppuna t. m. s. Sitäpaitsi oli sillä tuo huomattava etuisuus, että sitä voitiin mukavasti kuljettaa hartioilla ja kädet niinmuodoin saivat olla vapaana tai ehkä useimmin aseilla varustettuna, joko metsänriistan tai äkkiarvaamatta päälle hyökkäävien petojen varalta. Tämän viimemainitun ominaisuutensa vuoksi on kontti vieläkin sangen haluttu esine hiihtäjille, pyöräilijöille t. m. s., joiden kädet tarvitaan kulkuneuvon hoitamiseen.

Aloittelevan tuohenpunojan l. kutojan on ensinnäkin muistettava, että kun tuohiesineet yleensä kudotaan kahdenkertaisiksi, sovittamalla tuohen martiapuoli eli se puoli, joka on ollut puuta lähinnä, näkyviin, niin tähän nähden tulee esim. astia alussa ikäänkuin nurinpuoliseksi, kun se näet vasta n. s. parsimisella viimeistellään lopulliseen muotoonsa. Näin ollen sovitetaan tuohisiisnat siten, että esim. astia tulee sisältä täysin valmiiksi, vaikka se päältä on vielä parsimatta ja siis keskeneräinen.

Keskikokoiseen konttiin tarvitaan tanoa eli tuohisiisnaa noin 50—60 metriä. Kun tano on valmiiksi syrjätty, katkaisemme, jos tanot ovat noin tuuman levyisiä, esim. 16 kpl. parin metrin pituisia siisnoja. Nämä siisnat sovitamme nyt limittäin ikäänkuin päreet kopan pohjassa ja asetamme koirasimet kuhunkin neljään kulmaan pidättämään tätä tuohilaattaa eli luonnosta koossa. Tämän jälkeen muodostamme kontille pohjan taivuttamalla tuosta neliön muotoisesta tuohilaatasta kulmat ylös siten, että pohja jää suorakaiteen muotoiseksi.

Jos olemme kontin pohjan kutoneet esim. lattialla, voimme mainitut taivutukset tehdä jonkun teräväsyrrjäisen laudan avulla siten, että asetamme laudan syrjän kullekin neljälle taholle samansuuntaisesti kuin pohjan särmäviivat aijomme sovittaa ja nostamme kulmat tähän lautaan nojaten, s. o. laudan syrjää myöten ylös. Tällä tavoin saamme pohjan paremmin säännölliseksi. Kuva 41 *e, f, g, h*.

Kuva 41. Kontin tai kopsan luonnos.

Kun pohja on muodostettu, kudotaan kulmat yhteen, seuraamalla samaa järjestystä kuin pohjan kokoonpanossa-kin, pitäen tarkasti huolta siitä, että tuohi ei jää millään kohdalla näkymään sanottavasti leveyttään enempää. Virheettömässä kudonnassa tulee näet tuohisiisnojen säännöllisesti leikata toisiaan poikittaisessa suunnassa. Koirasimia käytämme luonnollisesti tarpeen mukaan estämään kudoksen purkaantumista.

Kun näin olemme kutomista jatkaneet siksi, kunnes luulemme kontin olevan tarpeeksi syvän eli korkean, käännämme eli palttamme sen suun, muodostaen samalla n. s. kielen. Palttaminen toimitetaan siten, että ensiksi käännetään yksi tai kaksi tuohiparia viistottain kudotun osan päälle pujottaen siisnojen päät kudoksen lomiin, seuraamalla samaa järjestystä kuin kutoessakin. Käännöksiä tehdessä on huomioon otettava, että ne tulevat pohjan keskikohdalle,

Kuva 42. Punonta työn alla.

kuva 42 *i*. Nyt lisätään reunatuohien lisäksi kaksi tuolta kummallekin puolelle ja taivutetaan jällelläolevat siisnat kukin kohdallensa sovittamalla ne vuorotellen siteelle niiden kolmen tuohisiisnan avulla, ensin toiselta ja sitten toiselta puolelta. Jotta siisnoja voitaisiin helpommin pujottaa kudoksen lomissa, kavennetaan niiden päät jonkun verran kapeammiksi, kuin siisnat yleensä ovat.

Kun vihdoin olemme kaikki tuohet kääntäneet, aloitamme kontin lopullisen valmistuksen eli parsimisen pujottamalla jällelläolevan osan kustakin siisnasta kudokselle, käyt-

täen apuna lastaa. Kun siisnoja ei tavallisesti tehdä niin pitkiksi, että ne päät, jotka kääntäessä tulevat aloittamaan päällimmäisen kudoksen, ulettuisivat parinsa kanssa kahta tai kolmea leveyttänsä kaksinkerroin, s. o. eivät muodosta vastakkaiselta taholta tulevan siisnan kanssa yhtäjaksoista kudosta, korjataan vajaat kohdat n. s. parsetuohilla, jotka otetaan varallaolevasta tanosta ja syrjätetään samanleveysiksi kuin toisetkin kyseessäolevat tuohisiisnat ovat.

Kuva 43. Tavallisimpia punottuja tuohiesineitä.

Saatuamme vihdoin kontin joka kohdalta parsituksi eli valmiiksi, taivutamme kielen kanneksi suun ylitse. Ikäänkuin lukoksi tehdään konttiin puusta eräänlainen »lukkopulikka», johon kansi siihen sidotulla rihamalla kiinnitetään, kuva 43 k.

Ennenkuin kontti kuitenkaan on täydellisesti valmis selkään otettavaksi, tarvitsee se vielä n. s. viilekkeet eli kantimet. Ne voidaan tehdä esim. nahasta, mutta yleensä tehdään ne tuohesta, kuten itse konttikin. Tätä tarkoitusta varten neulotaan syrjätyistä tanosta 4 noin 30 cm pituisia

Kuva 44. Maidon säilytysastia.

umpinaista lenkkiä, joista kummastakin parista muodostetaan viileke siten, että lenkit molemmista päistään yhdistetään pyöreällä puupuikolla ja keskeltä jamotaan toisiinsa kapealla tuohisiisnalla, kuva 43 o. Tällaiset viilekkeet kiinnitetään konttiin vahvoilla rihmoilla, jotka sidotaan viilekkeessä oleviin puupuikkoihin.

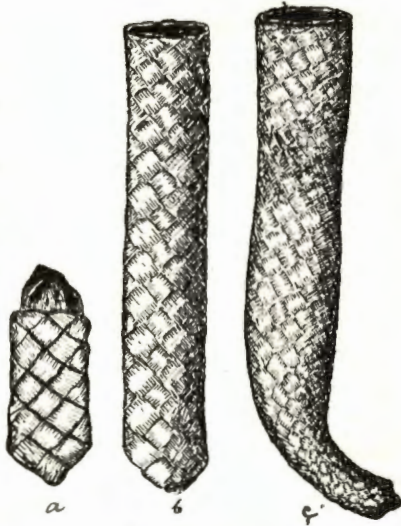
Juomansäilytysastia, kuva 44. Alku valmistetaan samoin kuin edellisetkin. Pohja tulee olla suunnikkaan muotoinen. Tämän esineen valmistaminen vaatii suurta näppäryyttä ja aivan erikoista tarkkuutta. Tuohi tulee olla sitkeää ja kaistaleet aivan tarkalleen yhtä leveät. Tuohisiisnat pitää myös asettaa aivan toistensa viereen, jotta kudonta tulee tiivistä. Tällaista astiaa käytettiin ennen aikaan veden, kaljan, maidon y. m. nestemäisten aineiden säilyttämisessä ja kuljettamisessa.

Tuppi.

Tuppia, kuva 45, a) kovasintuppi, b) vanhanmallinen ja c) nykyaikainen tuppi. Kovasintuppi on tehty 4, vanhanmallinen tuppi 5 ja nykyaikainen 6 tuohisiisnasta. Tuohisiisnan, jota tällaisissa pikkutöissä käytetään, tulee olla huolellisesti leikattua ja ohutta, mutta samalla sitkeää, jotta kudus tulee siistiä ja tiivistä. Hyvä on myös saada tuohisiisnat alun pitäen niin pitkiä, ettei niitä tarvitse kesken kudonnan tai parsinnan jatkaa. Sopivin on tällaiset kapeat kaistaleet leikata leveämmästä tanosta ja värin yhtäläisyyden säilyttämiseksi saada esineeseen tarvittava tuohiaines samasta puusta. N. s. kesivää eli muuten ohutta tuohta on käytettävä.

Tarkatkaamme sitte vanhanmallisen tupen valmistusta. Edellämäinitut 5 tuohisiisnaa käännetään keskikohdalta

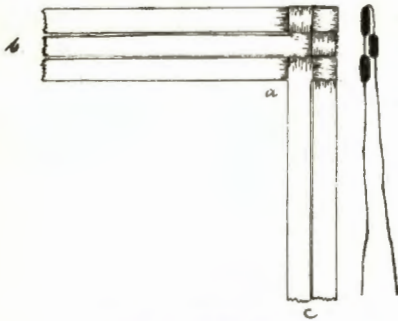
vastakkain, tuohen sisäpinta sisäänpäin. Näistä valmistetaan luonnos, kuten kuva 46 näyttää. *a* kohdasta irroitetaan eri puolet toisistaan, jolloin *b* ja *c* sivut lähelevät toisiaan. »Koiria» apuna käyttäen voi nyt ryhtyä palmi-koimaan ja jatkaa kudontaa, kunnes tuppi tulee tarpeeksi korkea. Sitte syrjä käännetään, kuten edellisissäkin valmisteissa, ja »parsimalla» kuljetaan takaisin, kunnes päästään alkamiskohtaan.

Kuva 45. Tuppia.

Nykyaikainen tuppi, kuva 45 *c*, ansaitsee siron muotonsa tähden erikoista huomiota. Se valmistetaan edellisen tapaan käyttämällä 6 tuohikaistaletta, jotka keskikohtalta

s. o. taivutuspaikan kummaltakin puolen kavennetaan lähes desimetrin pituudelta. Kudonta suoritetaan sitte n. s. »tupenlestan» päällä. Tottunut kutoja kuitenkin palmikoi tupen valmiiksi puoliväliin ja työntää sitte lestan sisälle. Lesta eli »tupenpuu» valmistetaan käyrä-

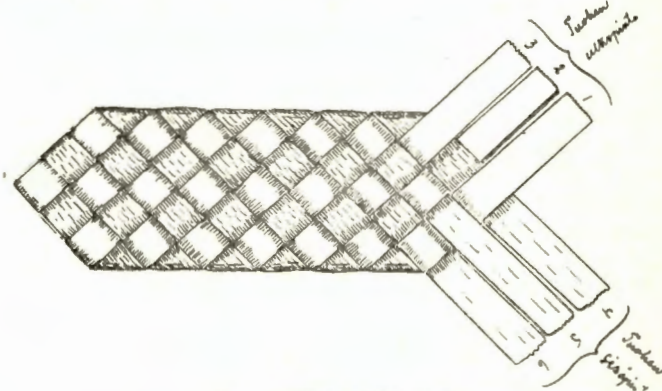

Kuva 46. Tupen luonnos.

päiseksi, mieluummin katajasta, josta se tulee kestävä. Siihen vuollaan syvennys, johon puukon terä parhaiksi sopii. Kudontaa sitte jatketaan tuohisiisnoja hiukkasen kuitenkin kaventaen, jotta kudoks tulee pienemmäksi laajentuen taas lopussa, kuten kuvasta näkyy. Sitkeästä juuresta tai nahasta laitetaan kannatin punomalla se tuohisiisnojen alle.

Tasasyrjäinen vyö.

Tasasyrjäisen tuohivyön valmistaminen voidaan aloittaa esim. 6:lla tuohisiisnalla, jotka keskikohdalla kaksinkerroin taivutettuina sovitetaan kudokselle (kuva 47).

Kuva 47. Tasasyrjäinen vyö.

Kutominen eli palmikoiminen toimitetaan tavalliseen tapaan tupen muotoisena ja pieniä koirasimia käyttämällä.

Vihdoin kuin vyö on tarpeeksi pitkä, päätetään kudoks yhdenkertaisena, s. o. parsimatta, umpinaiseksi, joko samaan tapaan kuin alkupääkin eli enemmän tai vähemmän tasapäiseksi. Työ on helpompaa, jos palmikoidaan asettamalla sama pinta joka siisnassa päälle asettaen.

Lopuksi viimeistellään vyö siten, että kastetaan se ensin lämpimään veteen ja senjälkeen esim. silitysraudan avulla muodostetaan ohueksi vyöksi.

Toisinaan muodostellaan tuohivyö raitaiseksi tai tehdään siitä kirjava. Tämä aikaansaadaan sovittelemalla tuohiisnoista näkymään joko tummempi tai vaaleampi puoli.

Solkena käytetään mieluummin koivun vitsasta tehtyä »perua» eli rengasta, joka sovitetaan vyöhön joko kiinteän tai irrallisen »karan» eli palistimen avulla.

Huomioonottaen, mitä ylempänä on sanottu tasasyrjäisen tuchivyön valmistamisesta, sujuu ilman muuta useiden muidenkin tuohiesineiden kokoonpano. Niinpä esim. *palmikot*, joita tuohenkutoja työssänsä silloin tällöin tarvitsee, valmistetaan useimmiten samaa menettelyä noudattaen. Palmikoiden leveys luonnollisesti riippuu tuohisiisnojen luvusta ja leveydestä.

Virsu.

Tuohivirsukin eli tuohikas, kuva 48, voidaan aloittaa samalla tavalla kun tasasyrjäinen tuohivyökin. Jotta virsu tulisi tarpeeksi avara, sovitetaan toisinaan yksi tuohiisna kärjelle syrjittäin. Jalan muotoa koetetaan virsulle taasen muodostaa siten, että kärjelle toiselle puolelle asetetaan esim. vain kaksi tuohiisnaa, kun niitä sitävastoin toiselle puolelle asetetaan kolme.

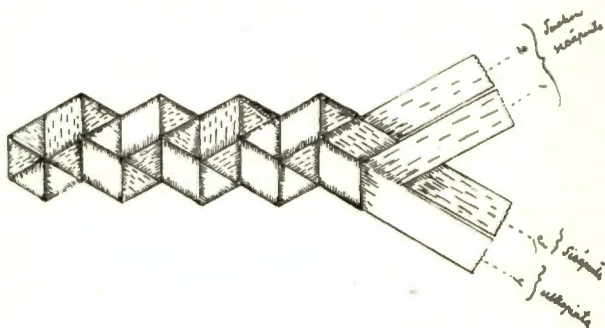

Kuva 48. Tuohivirsu.

Tosin nähdään tuohesta valmistettuja jalkineita, samoin kuin muitakin esineitä, useampaa eri mallia, vaan kun taitavalle tuohenkutojalle ei ole yleensä vaikeaa valmistaa sitä, mitä silmä näkee, jotapaitsi »työ aina tekijänsä neuvoo», sivuutetaan tässä niiden seikkaperäisempi selvittely vähemmän tarpeellisena,

Hokkasyrjäinen vyö.

Hokkasyrjäisen vyön, kuva 49, rakenne eroaa tasasyrjäisestä huomattavimmin siinä, että se ei muistuta kudonnaltaan lainkaan säännöllistä tuohikudosta ja että sen valmistaminen edellyttää vaan kahta tuohisiisnaa. Näin ollen on hokkasyrjäisen vyön valmistaminen paljon joutuisampi ja yksinkertaisempi kun tasasyrjäisen. Sitäpaitsi voidaan sen valmistamiseen käyttää vähemmällä huolellisuudella valittuja ja jonkun verran vahvempia tuohia, kuin äskenmainittuun tasasyrjäiseen vyöhön.

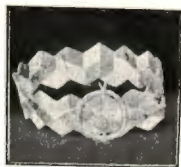

Kuva 49. Hokkasyrjäinen vyö.

Valmistaminen aloitetaan siten, että asetetaan tuohisiisna keskikohdaltaan vasemman käden sormien väliin, jonka jälkeen toinen tuohisiisna samoin keskikohdaltaan sovitetään ensinmainitun tuohen päälle, viistottain vasemmalta oikealle. Nyt käännetään yläpuolinen osa viimeainnitusta siisnasta toisen tuohen ylitse alaspäin. Tämän tehtyä voidaan jo taivuttaa ensimmäistäkin tuohisiisnaa alaspäin toisen tuohen ylitse, ensin toiselta ja vihdoin toiselta puolelta, sovittaen päät toistensa kanssa siteelle. Kutomista jatketaan nyt edelleen kuvassa 49 nähtävällä tavalla, muodostaen kummallekin syrjälle jonkunlaisia hampaita, kunnes se riittävän pitkänä päätetään, seuraamalla mie-

luummin samaa järjestystä kuin kutoesakin.

Mitään lopullista tasoittelua tai puristamista ei täten valmistettu tuohivyö erityisesti kaipaa, vaan tulee siitä kutoessa jo vyötä muistuttava levy. Kiinnittämistä varten tehdään siihen, samoin kuin tasasyrjäiseenkin vyöhön, puinen solki (kuva 50).

Kuva 50.
Hokkasyrjäinen vyö.

Tuohiköysi.

Tuohiköydelle ei luonnollisesti voida nykyään asettaa kansantaloudessa sitä tärkeätä sijaa, mikä sillä muinoin — ei varsin kauan taaksepäin — on ollut. Nykyaikana on näet köyttä ja nuoraa jos minkälaista verrattain huokeasta hinnasta saatavissa, joten suuritöiset tuohiköydet ovat käyneet yhä harvinaisemmiksi. Koska kuitenkin tuohiköysi on pidettävä tanotöiden tuloksena ja kun usea tuohityöntekijä on ehkä utelijas tietämään, miten sitä valmistetaan, esitämme tässä tuohiköyden punomisen pääasiassa toht. Sireliuksen mukaan.

Köyden iskemistä varten pannaan nuora-ainekset lämpimään veteen norjistumaan. Luonnollisesti tulee niitten veteen laskettaessa olla käärittyinä kerälle, jott'eivät käretyisi sopimattomasti. Punominen toimitetaan niin sanotun köysikelan avulla, joka on nelikulmainen, navan ympäri pyörivä kehä. Kela kiinnitetään joko navastaan seinään tai tukipuun välityksellä rahiin. Tuohisiisnat otetaan vedestä ja asetetaan rinnakkain sen mukaan, miten vahvasäikeistä köyttä halutaan. Toinen pää säikeestä sidotaan nyt kelan korvaan kiinni ja säije punotaan kelaa pyörittäen yhteen. Aineosia lisätään sitä mukaa, kun tarves vaatii, ja säije, sikäli kun sitä karttuu, kääritään kelan ympärille. Vihdoin kun säije on riittävän pitkä, voidaan aloittaa varsinainen köyden iskeminen. Tätä varten kerj-

tään säikeestä $\frac{2}{3}$ värttinälle s. o. kepile, jonka päissä on purkaantumisen estämiseksi jokin este: poikkipuu, pallomainen laajennus t. m. s. Iskijä asettuu nyt kelan eteen, jolle hän on jättänyt $\frac{1}{3}$ säikeestä, sovittaa säikeen mutkalle ja kiertää värttinällä tulevaa säijettä kelalta juoksevan säikeen ympäri siten, että edellinen joutuu jälkimäisen kierrosuraan. Iskiessään pyörittää hän alituisen kela,

Kuva 51. Tuohiköyden teko.

jotta säije pysyisi tarpeeksi kieränä. Kun kaksinkertainen osa on vihdoin niin pitkä, että pää ulottuu lattialle, polkee iskijä sen jalkansa alle ja aina sitä mukaa kuin pituutta karttuu lykkää liian jalkansa taa (kuva 51).

Kelalta tulevan osan loputtua kääritään kaksinkertainen osa samalle kelalle ja punotaan värttinältä kolmas säije kaksinkertaisen osan ympärille, seuraten äskeistä menettelytapaa. Näin on köydestä saatu kolmisäikeinen.

Jotkut valmistavat tuohiköyttä siten, että kaikki kolme säijettä punotaan kukin omalle kelalleen, joista ne rinnan asetettuna ja isomman seinään kiinnitetyn kelan korvaan sidottuina yhtä aikaa kierretään köydeksi. Tällöin tarvitaan työn suorittamiseen neljä henkilöä, joista yksi hoitaa isoa kelaa samalla aikaa kun toiset kolme pitävät kiinni pikku-keloista ja pyörittävät niitä, jotta säikeet tulisivat entistään kleremmiksi. Ison kelan, jolle valmis kolminkertainen köysi kääritään, tulee olla useampien sylien päässä pikku-keloista.

Lopuksi lienee paikallaan huomauttaa, että tuohitöiden kokoa samoinkuin niiden muotoakin voidaan valmiina ollessa vielä jonkunverran muuttaa kastamalla ne joko lämpimään tai kuumaan veteen. Niin esim. liian ahtaan kannen voi venyttää isommaksi; osittaisen kierouden saa vähemmän silmää loukkaavaksi ja yleensä muodon miellyttävämmäksi. Tuohijalkineet eivät myös sellaisenaan kelpaa käytettäväksi, vaan tulee ne kostuttaa kuumassa vedessä ja sitte taivutella ja venyttellä ne jalan mukaiseksi. Kuvuttuaan sopivat ne hyvin jalkaan ja samalla säilyttävät muotonsa.

V. Tuohitöiden värjäys ja maalaus.

Miellyttävän hauska on siististi tehty, maalaamaton tuohiesine. Paljo kadottaa se alkuperäisestä sävystä lakeerattuna; vielä enempi värjätynä tai maalattuna. Entiseen aikaan lieneekin yleisesti tyydytty tuohen luonnolliseen väriin. Joskus kenties tuohiesineiden pinta kyllästytettiin samoilla aineksilla, joita käytettiin tavalliseen kotivärjäykseen. Vanhana tuohiesine saa omituisen, punertavan värin, joka kaiketi tulee pitkäaikaisen käytännön, ilmay. m. syiden vaikutuksesta.

Kun tuohi vanhemmiten kadottaa jonkunverran alkupe- räistä värisävyytään ja kun se on verrattain helppo liastu-

maan, niin on täysi syy tuolta jollain tavoin kyllästyttää ja tehdä nykyisillä väriaineilla sen pinta tiiviimmäksi ja kestävämmäksi. Koristelussa sopii käyttää värjättyä tuolta. Tavalliset kaupoissa olevat lankavärit sopivat siihen erikoisen hyvin.

Tuohen alkuperäinen väri saadaan säilymään parhaiten, jos se lakataan, joko tavallisella valkoisella puusepän spri-lakalla tai valkoisella Flatting-lakalla, jolla pinta tulee kestävämpi kuin edellisellä.

Lakkaaminen tapahtuu seuraavalla tavalla: Kun esine on kaikinpuolin valmis, puhdistetaan se lika-, liima- y. m. tahroista haaleaan veteen kastetulla pyyhkeellä. Sitte sopii pienemmät esineet sivellä lakkaan kastetulla pumpulitukolla ja isommat tavallisella siveltimellä. Lujemman pinnan ja vahvemman kiillon saamiseksi toimitetaan lakkaaminen kahdesti, jolloin esine värisävyltään on varsin miellyttävä. Minkäänlainen muu tuohitöiden maalaaminen ei voi tulla kysymykseen.

Loppusanat.

Edellä on pääpiirteissään esitetty tärkeimmät tuohityössä tarvittavat työaseet ja selostettu erilaisia valmistustapoja sekä otettu näytteeksi monia esineitä tuohityön alalta. Taitava tekijä älköön kuitenkaan tyytykö siihen, mitä tässä on esitetty. Hänen tulee keksiä uusia, käytännöllisiä työ-aseita; uusia valmistustapoja ja uusia esine-aiheita ja koristaa ne yhä taidokkaammin. Vanhanajan saavutukset olkoot kehoittimena tässä suhteessa yhä edistyvää tuohiteosten valmistelua varten.

Käsateollisuuskirjasto.

Kotiteollisuustarkastaja Lauri Mäkisen etevimpien ammattihenkilöjen avulla toimittama suurta suosiota saanut kirjasarja:

1. Käsateollisuus kunnlaansa. Lauri Mäkisen herättävä esitys käsateollisuuden kasvattavasta, yhteiskunnallisesta ja kansantaloudellisesta merkityksestä. 75 p.

2. Olkityöt. Insinööri Puustisen olkien palmikoimisen ja värjäyksen 33-kuvainen opas. 75 p.

3. Maalaus. I. Työt kotitarpeeksi. Svante Lehtosen laatima kotimaalaustöiden ohjekirja. 3. lisätty painos. 50 p.

4. Puu raaka-aineena. Arkkitehti Kekkosen jokaiselle puunkäyttäjälle tuiki tarpeellinen käsikirja. 76 kuv. Sid. 1:75.

5. Puun värittäminen ja kiilloittaminen. Insinööri Viljasen laatima tärkeä opas. Toinen tarkistettu painos. 50 p.

6. Kankaiden sidosoppi. Insinööri Simolan täydellinen suurremmoisesti kuvitettu esitys. 386 kuvaa ja mallia. Sid. 4:25.

7. Värien sommittelu. Insinööri Viljasen tärkeä, jo 2. painoksena ilmestynyt ohjekirja monivärisine liitekuvineen y. m. 75 p.

8. Maalaus. II. Ammattityön perusteet. Koristemaalari Engelbergin täydellinen käsikirja ammattimaalareille. 143 siv. Sid. 2:50.

9. Nahkurin käsikirja. Tohtori Valmarin ja nahkuri Lümataisen erään tärkeimmän teollisuutemme aloilla toimiville laatima perustava käsikirja. Kuvit. Sid. 4 mk.

10. Sido itse kirjasi! Ulkomaisten lähteiden ja harjaantuneiden kotisitojain kokemusten perustalla laadittu, jokaisen tunnettava, runsaasti kuvitettu kotisidonnan opas. 50 p.

11. Koristesommittelu. Koristetaiteilija Edv. Eleniuksen eri koristelumuotoja kahden sadan kuvan avulla esittävä teos, ainoa laatuaan kirjallisuudessamme. Sid. 2:75.

12. Kankaan kudonta. Työ ja työkalut. Kutomakoulun johtajattaren Helena Branderin uusi, jokaiselle kankurille tärkeä neuvokirja. 50 kuvaa. 75 p.

13. Neuvoja kotivärjäykseen. Alina Hellenin Suomen Käsiyön Ystävain toimesta laatima kasviaineillavärjäysopas, sisältävä 186 värjäysohjetta. 2. lisätty painos. 75 p.

14. Rakennus- ja koristetyylit. Arkkitehti Armas Lindgrenin toimittama, suuremmoisesti kuvitettu ensimmäinen suomalainen tyylippi. Lähes 600 kuvaa. Sid. 3:90.

15. Tuohityöt. Opettaja K. Kallion y. m. laatima hyvin runsaskuvainen opas. 1 mk.

16. Kittikirja. Maalari E. A. Rännärin laatima ja insinööri Viljasen tarkastama, sisältää 174 eri kiinnitys- ja täyteaineen neuvoa, mitä monipuolisimpia eri tarkoituksia varten. 1 mk.

Käsateollisuuspiirustuksia.

Eri taiteilijain sommittelemia erittäin aistikkaita kiitettyjä malleja. Ainoa järjestelmällisesti ja lukuisien asiantuntijain yhteistyöllä toimitettu valiokokoelma.

1. Ompelukoristeita.

40 Ingegerd Eklundin, Hanna Frelanderin, Aino Keinäsen, Armi Klemetin, Lina Palmgrenin, Emma Saltzmanin, Maria Schwartzbergin ja Sigrid Wikströmin mitä viehättävintä mallia tarkkoine väri-, työ- y. m. ohjeineen. 2: 25.

3. Maalauskoristeita.

68 John Engelbergin keräämää erittäin edustavaa vanhaa suomalaista koristetta, hyvin sopivia myös ompelu-, kutoma- y. m. malleiksi. 2: 75.

4. Puunveistelmiä.

Sigrid Wikströmin 35 eri käytännön esinettä esittävä erittäin hyödyllinen veistomallikokoelma tarkkoine työpiirustuksineen ja -ohjeineen. 2: 75. — »Kokoelma kokonaisuudessaan on osaltaan omiaan kohottamaan kansamme mielihalua elämän kauneuteen, siihen kätevyys ja luonnon määräämään taidetuntemukseen, joka muinoin oli ominaista kansallemme.» (Uusi Suometar).

5. Huonekaluja. II sarja.

Viiden ammatti piirtäjän: Bruno Almin, Edv. ja Oskar Eleniuksen, Veikko Kyanderin ja Harry Röneholmin 31 erittäin siroa huonekalumallia, käsittävä viiden huoneen (isännän, emännän ja poikien huoneiden, tuvan ja keittiön) täydelliset kalustot. 2: 25.

Käsateollisuus.

Ainoa yleinen, runsaasti malleja ja piirustuksia sisältävä käsityön varsinainen ammattilehti ja kotiteollisuusväen äänenkannattaja olisi jokaisen tilattava; sopii vanhoille ja nuorille, miehille, naisille ja lapsille.

Päätoimittaja kotiteollisuustarkastaja Lauri Mäkinen. Vakinainen avustajina, kirjoittajina ja piirtäjinä suuri joukko muita asiantuntijoita.

12 numeroa vuodessa. — Hinta vaan 3 mk.

Tilausosote: Kansanvalistusseura, Helsinki.

B. d

Hand. Test. King.

KOTIEMME KAUNEUS.

Koristetaiteilija *Edvard Elenius* selittää sanoin ja varsin lukuisin kuvin kauneuskäsitteen perusteita, valaisee kodin kauneudellisuutta ja tarkoituksenmukaisuutta asuntopaikan valinnassa, rakennuksen sijoituksessa, pohjasovituksessa, ulkoasussa, sisustamisessa ja ympäristössä. Tekijä antaa arvokkaita neuvoja erilaisiin rakennustöihin, huonekalujen hankintaan, huoneiden kalustamiseen, puutarhan suunnitteluun, järjestämiseen ja hoitoon. — Näin monipuolista »kotikulttuurin» kehittämistä tärgottavaa kirjaa ei suomalaisessa kirjallisuudessa ole. Kun ottaa huomioon, kuinka monet seikat nykyaikana tekevät tuhoisaa vaikutustansa kauneuskäsitteen ja kauneudentunnon alalla, on kansallisen sivistyselämän kannalta tällaista teosta pidettävä suurenarvoisena kansankasvatusvälineenä.

KORISTESOMMITTELU

Edv. Eleniuksen suurisuuntaimen, eri koristelumuotoja kahden sadan kuvan avulla esittävä teos, ainoa kirjallisuudessaamme. Sid. 2: 75.

Kotitaidet; »On aivan erinomainen ja tulee tulla kipeän tarpeen poistajaksi, opettaessaan niin kirjoituksissa selittelyssään koristeluaitteen lakeja kuin ja ennen muuta esittäessään havainnollisesti mikä on hyvä, mikä huono koristelu — olipa että on kysymyksessä tarkoituksenmukaisuudesta, käytännöllisyydestä, johdonmukaisuudesta, ornamentti-cheydestä, rytmistä tai mistä muusta seikasta tahansa johtuva ornamentti- ja kokoonsommittele — sovitlamalla näitä vertailumuotoja rinnakkain.» (Arkkitehti Jalmari Kekkonen.)

Hinta 1 mk.

Näköispainos, Kvs-säätiön Arkisivistyksen digikirjasto

Digitoitu Suomen tiedekustantajien liiton Kopiosto-korvauksista myöntämällä apurahalla.

Alkuperäinen julkaisu:

Tuohityöt / esittänyt Kaarlo Kallio.

(Kansanvalistusseuran

Käsiteollisuuskirjasto / toimittaja Lauri

Mäkinen; 15) Helsingissä :

Kansanvalistusseura, 1915. (Helsingissä :

Raittiuskansan Kirjapainossa, 1915)

YKL 65.92

käsityö (toiminta); käsityöt; punontatyöt;
tuohi; tuohityöt

ISBN 978-952-7533-43-7

URN:ISBN:978-952-7533-43-7

Kvs-säätiö (Kansanvalistusseura sr)
Helsinki 2022